

עבודה זרה יב

גמ' שבת סו :

חנה לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי

בן יהוידע ברכות נה :

שם אלא פלוני בר פלניא המעט שמזכיר שם אמו ולא של אביו ואמרין העולם כי אמו ודלית יותר מאביו ולא יחא ל' בזה ואדרבא יש בזה חילול כבוד שמזלזל באביו שעשהו בתורת ספק אמנם כ"ל בס"ד המעט מפני שהאשה אין עליה קטרונים כ"כ כמו האיש חדא שהיא פטורה ממ"ע שהזמן גרמא ועוד מוללת משני עונות חמורים של ביטול חורה. ושל קרי וגם להיוחס אשה אין המקמרים מקנאין בה כמו האיש לכך מזכיר האדם בתפילתו שם אמו ולא שם אביו חי נמי י"ל כיון שאדם מזרע תחלה יולדת זכר נמצא היא היתה סיבה לביאתו לעולם לכך מייחס עצמו לה ולא יחא לי בזה דבאמת מנינו נס הנקבה חומר בר פלניא וצאופן אחר כ"ל בס"ד דא"כ דאב ואם שותפים הם בולד עכ"ל האם עיקר הן מלד הגשמיים הן מלד הגשמיים דכחצו חכמי האם האם בריאה אע"פ שהאב כחוש מלד חוליד בן בריא משא"כ להפך נמצא מלד הגשמיים האם עיקר וכן מלד הגשמיים כונת האם בעת הזווג פועלת בילד יותר מן כונת האב וכמ"ש בישי כשהוליד את דוד ה"ה :

זוהר לך לך דף פד ע"א

הכא לעבדך דא מלכא משיחא כדאמרן מלך סתם. והאשעה לבן אמתך וכי לא הוא בריה דישי איהו עד דאיהו אומר בשמא דאמיה ולא בשמא דאביו אלא הא אוקימנא דכד ייתי ב"נ לקבל מלה עלאה לאדכרא בעי למחך במלה דאיהו ודאי ועל דא אדכר לאמיה ולא לאביו. וכו' הא תנינן (ד"א נ"ג דהא) דא מלך כדאמרן. אמר ר' שמעון

רבי ראובן מרגליות מקור חסד על ספר חסידים סי' רמב

אל גא תהי כמת שדבריו תמוהים, ויתכן שזהו כאשר הביא הרמב"ן בר"פ תוריע שהאם נותנת החומר והאב הצורה ובכן כשמתפללים על בריאת הגוף מזכירים האם אבל כשמתפללים על נשמת הנפטר מזכירים שם האב, וגם לאשר חלק אמו בשר ודם בלה וגרוב ואך מחלק האב שהן העצמות מתקיים הנסכא שממנו התחיה. [ב] ראה בסוף זה הספר בקונטרס חסדי עולם.

עניין: הזכרת שם האם

שו"ת תורה לשמה סי' שצט

כאשר יתפללו על אדם בשביל איזה דבר הצריך לו ויבקשו עליו רחמים, אם יזכירוהו על שם אביו או על שם אמו, והנה אנחנו רואים בכתבי קמיעות שנוהגים לכתוב שם האם, ולא ידענו אם יש לזה יסוד אמתי. גם רצינו לידע מה טעם יש בזה, והלא כתוב¹ למשפחותם לבית אבותם שייחוס האדם על אביו. יורנו המורה לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

איתא בגמרא דשבת דף ס"ו ע"ב אמר אביי אמרה לי אם, כל מנייני בשמא דאימא. ופירש"י ז"ל כל לחישות פלוני בר פלונית ע"ש. ועפ"י כותבים בקמיעות שם האם, ונראה דה"ה בבקשת רחמים בפה דמזכירין שם האם².

ואשר שאלתם מה טעם יש בזה, נראה דהיינו טעמא משום דעל הרוב ימצא על האיש קטרונים יותר מן האשה. הא' מפני שהאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא, וגדולה מזו שהיא פטורה ממצות ת"ת, והאיש לא פלט מעון ביטול תורה, וכמ"ש רז"ל³ פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. ועוד כי האשה היא מוצלת מעון הקרי, אשר הוא דבר המצוי בזכרים הרבה. ועל כן קטרונים של האשה על הרוב הם מועטים משל האיש, לכך יזכירו שם האם עדיף. גם עוד אין המקטרגים מתקנאים בנקבות כמו בזכרים⁴. ושמעתי אומרים⁵ טעם אחר מפני שהאם היא מבוררת יותר מן האב, אבל חזקת האב היא מכח רובא, וכמ"ש בגמרא